

J.J. van der Leeuw

J.J. van der Leeuw was een persoonlijke vriend van Krishnamurti en was nauw betrokken bij de zomerkampen in Ommen.

Van der Leeuw werd in het jaar van zijn voorzitterschap van de Nederlandse Afdeling van de Theosophical Society vooral bekend door zijn verdediging van Krishnamurti, nadat deze de Orde van de Ster in het Oosten had ontbonden.

Johannes Jacobus (Koos) van der Leeuw werd geboren op 26 augustus 1893. Zijn vader was een firmant van de Erven 'De weduwe van Nelle', de bekende fabriek van koffie, thee en tabak in Rotterdam. Koos van der Leeuw werd lid van de Theosofische Vereniging in 1914. Hij studeerde rechten in Leiden en promoveerde in 1920 met een proefschrift getiteld *Historisch-idealistische politiek*. Tijdens zijn studententijd richtte hij de Nederlandse afdeling op van de Engelse Praktische Idealisten Associatie, de PIA, een jeugdbeweging die een geestelijke omslag wilde bewerkstelligen onder linkse studenten. Bekende Nederlanders van die generatie, zoals de latere KLM piloot Viruly en Kees Boeke, de oprichter van de school 'De Werkplaats' werden lid van de PIA. Ze gaven een maandblad uit met de titel *Regeneratie*.

Koos van der Leeuw was een persoonlijke vriend van Krishnamurti. Net als zijn broer C.H. van der Leeuw (Kees) was hij nauw betrokken bij de zomerkampen rond Krishnamurti in Ommen. In 1924 ging Koos naar Australië voor een occulte opleiding bij C.W. Leadbeater, die zich toen in Sydney bezighield met het geestelijk begeleiden van jonge mensen. Hij werd priester in de Vrij Katholieke Kerk en penningmeester van de 'Manor', de villa van de theosofische

gemeenschap in Sydney, waar hij ook de Arthur School voor jongens oprichtte die maar een jaar bleef bestaan. In die tijd publiceerde hij vier boeken. In 1925 *The Fire of Creation* (Het vuur der schepping) waarvoor hij de Subba Row Medal kreeg; in 1926 *Gods in Exile* (Goden in ballingschap); in 1927 *The Dramatic History of the Christian Faith. From the beginning to the death of St Augustine* en in 1928 *The Conquest of Illusion* dat beschouwd wordt als zijn meesterwerk, maar dat helaas nooit vertaald is in het Nederlands.

Terug in Nederland werd hij in 1930 gekozen tot voorzitter van de Nederlandse Afdeling van de Theosophical Society. Hij had die functie maar één jaar, tot 1931. Hij werd in die tijd vooral bekend door zijn verdediging van Krishnamurti die in 1929 de voor hem opgerichte 'Orde van de Ster in het Oosten' in Ommen had ontbonden met de woorden: 'Waarheid is een land zonder paden'.

De beroemde lezing waarin J.J. van der Leeuw de woorden van Krishnamurti belicht en hem steunt was getiteld *Revelation or Realisation, the conflict in theosophy*. (*Openbaring of realisatie, het conflict in theosofie*, zie *Theosofia* 2 en 3 van 2005, jaargang 106). De lezing werd uitgesproken voor de Federatie van Theosofische Loges in Londen op 15 juni 1930,

W i e w a s . . .

voor de Nederlandse conventie op 21 juni 1930 en voor het congres van de Europese Federatie in Geneve op 30 juni 1930. Het sloeg in als een bom. Een citaat uit *A Short History of the Theosophical Society*, samengesteld door Josephine Ransom p.497: 'Veel van de kritiek vanuit de Theosofische Vereniging die voortkwam uit de verklaringen van dhr. Krishnamurti wordt waarschijnlijk het beste samengevat door dr. J.J. van der Leeuw toen hem gevraagd werd zich kandidaat te stellen als voorzitter van de Nederlandse afdeling. Hij gaf aan dat het occulte de plaats had ingenomen van het geestelijke, dat theosofie niet langer ging over het ervaren van het Eeuwige door ieder individu, maar een systeem was geworden van een occulte traditie, in het bezit van een groep van perfecte wezens en niet toegankelijk voor gewone mensen, slechts gekend door de weinigen, die als gevolg daarvan be-

middelaars waren geworden voor het onthullen van de goddelijke wijsheid'.

Het gevolg daarvan was leerlingenschap en initiatie, een vorm van voorspraak en bemiddeling, in directe tegenpraak met theosofie als het ervaren van het Eeuwige in onszelf. Theosofen zouden bezig moeten zijn met die realisatie, zouden zich daarop moeten concentreren en zo het element van openbaring door anderen totaal verwerpen. Van der Leeuw zei dat iedereen moest spreken vanuit de eigen ontwikkeling, of zijn mond houden.

George Arundale besliste, na de dood van Annie Besant en na zijn verkiezing tot Internationale President, dat het terrein van het TS hoofdkantoor in Adyar voortaan verboden gebied werd voor Krishnamurti (*Theosophical Encyclopedia* p.94). Maar één van zijn opvolgers, Radha Burnier, haalde Krishnamurti terug

naar Adyar tijdens de internationale conventie van december 1986. Dat heeft J.J. van der Leeuw niet meer meegemaakt.

Hij verhuisde naar Londen en wijdde zich voornamelijk aan opvoedkundig werk in Engeland en Amerika. Op de terugweg van een reeks voordrachten in Zuid Afrika kwam hij op 23 augustus 1934 boven Tanganyika in een zandstorm terecht en vloog tegen een berg. Hij overleefde het niet.

Zijn broer Kees, lang betrokken bij de beweging rond Krishnamurti, ging in 1931 medicijnen in Wenen en psychoanalyse bij Freud studeren. Hij stierf in 1973, 83 jaar oud. Er was nog een jongere broer Dick, die met Kees in de directie zat bij Van Nelle. Helaas stortte ook hij met zijn vliegtuig neer, in 1936 op het vliegveld Waalhaven bij Rotterdam en overleefde het niet.

FvI

De aarde IS ons, ze is niet van ons. We zijn aardlingen.

Fysiek en spiritueel zijn we verweven met de levende processen van de planeet zelf.

Samen met de zee, de lucht, het zonlicht en andere levensvormen hebben we deel aan wat een levend systeem lijkt te zijn met planetaire afmetingen, Gaia.

Elias Amidon en Elisabeth Roberts